

شرح دعای صباح

شارح

سید محمد حسن حسینی الخراسانی القوجانی

مشهور به

آقا نجفی قوجانی

تاریخ نگارش

۲۱ شوال ۱۳۲۷ هجری قمری

در نجف اشرف

سرشناسه	نجفی قوچانی، محمدحسن، ۱۲۵۴ - ۱۳۲۲
عنوان قراردادی	دعای صباغ فارسی - عربی، شرح
عنوان و نام پدیدآور	شرح دعای صباغ (امیرالمومنین علیه السلام) / تالیف سید محمدحسن نجفی
مشخصات نشر	بجنورد: آذرین مهر،
مشخصات ظاهری	۱۰۸ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۴۸۴-۸۵-۳
وضعیت فهرست نویسی	فنی
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۰۸، ۱۰۵؛ همچنین به صورت زیر نویس.
یادداشت	نمایه
موضوع	علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - دعاها -- نقد و تفسیر
موضوع	دعای صباغ -- نقد و تفسیر
موضوع	دعاها
رده - ی. ک. ه.	۱۳۹۳ ز/۱۰۴۲۲/BP۲۶۹
رده - د. دیویی	۲۹۷/۷۷۴
شماره کتابشناسی	۳۵۶۷۴۳۰

کتابخانه ملی و اسناد ایران

شرح دعای صباغ (امیرالمومنین علیه السلام)

تالیف: آیت الله سید محمدحسن نجفی قوچانی

مصحح:

حجت السلام والمسلمین محمد رضا عابدینی

بازنگری و تصحیح مجدد:

حجت السلام والمسلمین عقیل فرزانه و زین العابدین ستادری

ناشر: آذرین مهر

ناظر فنی چاپ: موسی مفاخری

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۴۸۴-۸۵-۳

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۵

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۰۰۰۰

بجنورد: خیابان طالقانی شرق، روبروی پاساژ ارم پلاک ۵۷۱ طبقه دوم انتشارات آذرین مهر ۰۹۳۶۱۷۰۲۷۷۸
تهران: خیابان انقلاب - خیابان وحید نظری بین فجر رازی و دانشگاه پلاک ۶۵ طبقه اول واحد ۴ - انتشارات آذرین مهر

۰۲۱-۶۶۹۷۸۰۲۹-۳۰

مقدمه

مشاهیر و مفاخر فرهنگی در هر جامعه آئینه‌ای از میراث تمدن و فرهنگ آن جامعه محسوب می‌شوند، خراسان در طول تاریخ مهد علماء، دانشمندان، ادبا و بزرگانی بوده است که آوازه‌ی نام و آثارشان در جای جای این کره‌ی خاکی مشهود است. انجمن آثار و مفاخر فرهنگی خراسان شمالی در راستای عمل به رسالت اصلی خود و ترویج و تحکیم بنیادهای فکری جامعه، برگزاری آئین نکوداشت، مفاخر فرهنگی این استان را از جمله برگذاشت مرحوم آیت الله سید محمد حسن نجفی رحمته مشهور به آقا نجفی قوچانی را در دستور کار خود قرار داده تا ضمن معطوف داشتن جامعه به بهره‌گیری از آثار این بزرگان و انتقال آن به نسل جوان، توان جامعه را با تهاجم فرهنگی افزایش دهد.

بدیهی است برگزاری این برگذاشت با هدف معرفی مفاخر، پیوند سرمایه‌های فکری با نسل جوان در واقع پیوند گذشته، حال و آینده است. این پیوند ضرر کلیدی برای توسعه و سعادت جامعه است که غفلت از آن جایز نخواهد بود.

فراخوان برگزاری این همایش ملی با چهار هدف: زینتی، حوزوی، ادبی، تاریخی و سیاسی، فرهنگی و اجتماعی" ارائه گردید که پس از دریافت مصوبات کمی ارسال شده از سوی محققین و پژوهشگران حوزوی و دانشگاهی سراسر کشور در فرآیند داوری آثار رسیده، تعداد چهارده اثر (۴۰٪ بیش از آنچه در فراخوان مقالات وعده داده شده بود)، به عنوان مقالات برگزیده، وابسته تقدیر انتخاب گردید و این مقالات به همراه تعدادی دیگر از مقالات واجد شرایط در کتاب مجموعه مقالات علمی همایش به چاپ رسید که این اثر علمی ارزشمند یکی از دستاوردهای مهم این همایش می‌باشد. از جمله دستاوردهای دیگر همایش می‌توان توجه به آثار و تالیفات آقا نجفی رحمته و تصحیح مجدد و چاپ برخی از آثار را ذکر کرد، همچنین تجهیز کتابخانه‌های عمومی استان به آثار ایشان، ارائه برخی از تالیفات به صورت الکترونیکی در فضای سایبری، برگزاری نشست‌های تخصصی و میزگردها توسط صاحب‌نظران، ساخت تندیس آقا نجفی و نصب آن در بلوار اصلی شهر فاروج، خرید منزل پدری آنمرحوم در روستای خسروی و دستور طراحی و اجرای پروژه‌ی فرهنگی یادمان آقا نجفی رحمته و احداث موزه‌ی روستایی در جوار آن، پیگیری و اجرای برخی از پروژه‌های عمرانی ضروری و مورد تقاضای مردم شریف زادگاه آن عالم ربانی و بسیاری از اقدامات ارزشمند دیگر... از دستاوردهای مهم این همایش می‌باشد. جا دارد از زحمات تمامی کسانی که در برگزاری این همایش نقش داشته‌اند؛ از پژوهشگران و محققین گرامی، مصححین ارجمند، استandar و

ریاست محترم انجمن آثار و مفاخر فرهنگی خراسان شمالی، امام جمعه و ریاست محترم شورای فرهنگ عمومی، نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، اعضای محترم انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ائمه جمعه محترم و فرماندار شهرستان‌های قوچان و فاروج، اعضای محترم ستاد برگزاری همایش بویژه مسئولین محترم کمیته‌های تخصصی و مدیران کل و مسئولین محترم نهادهای سازمان‌های اجرایی استان و سایر نخبگان و فرهیختگان حوزوی و دانشگاهی که با قلم و قدم خود ما را در برگزاری هر چه با شکوه‌تر همایش یاری رسانده و در این زمینه کوشش و اهتمام خاص ورزیده‌اند سپاسگزاری می‌نمائیم و سلام و صلوات خود را به روح ملکوتی این عالم ربانی که اکنون در جوار رحمت پروردگار آرام گرفته است، نثار و ایثار می‌کنیم.

والسلام علیکم و رحمة الله و برکاته

محمد رحیم نوروزیان

معاون سیاسی و امنیتی استانداری خراسان شمالی

و رئیس ستاد برگزاری همایش ملی بزرگداشت آقا نجفی

ش. ربور ماه ۱۳۹۳

فهرست

- پیشگفتار مصحح ۹
- سند دعای شریف صباح ۱۰
- شروح دعای صباح ۱۲
- «دعای شریف صباح» ۱۶
- شرح دعای صباح ۲۲
- ایضاح اکملیت دین و درام شریف ۴۶
- بیان اجمالی فی حسب المصطفوی ۴۸
- فهرست اعلام، فرقه‌ها و اماکن ۱۰۱
- فهرست مدارک پی‌نوشت‌ها ۱۰۴

پیشگفتار مصحح

الحمد لله رب العالمين و"سلامة" سلام على سيدنا محمد و آله الطاهرين و اللعن الدائم على اعدائهم
أجمعين.

ائمه معصومين (عليهم السلام) كه معالم دين و تابع علوم و معارفند و سخنانشان نور و (به فرموده
أبو الائمه أمير المؤمنين (عليه السلام) «نحن أئمة الكلام» فرمانروایان سخن و أفصح عرب و
عجمند، از این رو به جرأت می توان گفت كه متن شریف دعای صباح و عبارات فصیح
و بلیغش مانند دیگر ادعیه وارده، زبان گویا و دلیل دلیلی است بر ماثور بودن آن، به
راستی مگر ممكن است جز از خاندان وحی و امراء ائمه و ان كه درباره اش گفته اند:
«كلامه فوق كلام المخلوق و دون كلام الخالق» باب علم به مر و صاحب نهج البلاغه،
چنین عبارات فصیح و بلیغ با محتوای آسمانی و مضامین عالیه و ارزشمند؟ و کدام دهان
و زبان را یارای گفتن چنین كلمات نغز و عبارات و جملات موجز و پر محتواست؟

سند دعای شریف صباح

محققان و شارحان این دعای شریف دربارهٔ سند و مآثور بودن آن، تحقیقات و بررسیهایی به عمل آورده‌اند، از جمله محدث قمی رحمته الله در صفحه ۱۲۶ کلیات مفاتیح الجنان نقل می‌کند: «در کتاب صلاة مرحوم مجلسی می‌نویسد: این دعا از ادعیه مشهوره است و من در کتب معتبره آن را نیافتم مگر در مصباح سید بن باقی - رضوان الله علیه - و نیز فرموده: «مشهور، خواندن این دعا است بعد از فریضه صبح و سید بن باقی روایت کرده آن را بعد از نافله صبح و به هر کدام عمل شود، خوب است».

آقا محمد - بن بن محمد علی مدرّس فتّحی در مقدمه شرح و ترجمه خود به نام «بهره‌ای از دعای مبارک صباح» مآثور از مولی الموالی حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام می‌نویسد: «با وجود سبب های رشقه‌ای که از اعصار و قرون گذشته تا هم اکنون از دعای مبارک صباح مولی علیه السلام حضرت علی بن ابی طالب وصی و خلیفه بلا فصل خاتم الانبیاء صلوات الله علیهما وسیله استیلا لایق عرضه شده.

دعای صباح منسوب به یگانه شخصیت در کتب فداکار اسلام بعد از پیشوای انام صلوات الله علیهما را عالم جلیل سید بن باقی، مرحوم مولی محمد باقر مجلسی - اعلی الله مقامه الشریف - در کتاب گرانهای بحار الأنوار از بعضی کتب از حبی بن قاسم علوی از روی خط مبارک حضرت امیر المؤمنین علیه السلام از نبی اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده که به خط کوفی و به سال بیست و پنج قمری، یازدهم شهر ذی الحجة الحرام در عصر پنجم به مرقوم بوده و قاسم علوی خودش این تاریخچه را در بیست و هفتم ذی القعدة الحرام در سال ۷۳۴ هجری که تا هم اکنون که شهر صفر ۱۳۹۸ می‌باشد، در حدود ۶۶۴ سال پیش است، نقل نموده. مطالب بالا محتوایی از کتاب «الأخبار الدخیله» علامه شوشتری و سفینه البحار محدث قمی است و نیز مرحوم مجلسی رحمته الله در کتاب دعای بحار و در کتاب صلوة در ادعیه صبح و شام - از ادعیه مشهوره نقل دانسته - که بعد از صبح خوانده شود و همچنین محدث قمی رحمته الله فرموده: من آن را در «مصباح» سید بن باقی چنین یافته‌ام که فرموده: بعد از نافله صبح خوانده شود و به هر کدام عمل شود، خوب است. انتهای کلام قمی رحمته الله و

نیز فاضل درویش اصفهانی جدّ چهارم مادری مجلسی، نسخه‌ای از این دعا را داشته که نزد محقق کرکی در سال ۹۳۹ هـ ق قرائت و تصحیح نموده. اینک محقق ناچیز گوید: محققین فن حدیث و آشنایان به زبان ادعیه، به فرمایشات ائمه هدی علیهم السلام کلمات و سبک گفتار پیغمبر صلی الله علیه و آله و معصومین علیهم السلام را غالباً از حسن ترکیب و تناسب الفاظ و نظام سخن و زیبایی جملات و تلفیق معانی لطیفه و روح زنده الفاظ و کلمات و جملاتی که محتوای آن‌ها علوم گوناگون زمینی و آسمانی و در بعضی از منته بشر از درک حقایقش عاجز می‌ماند، باز می‌شناسند، در حالی که نوع مدارک و اسناد حدیث یا دعا محط نظر است و چون نشان مایه را که حقایق علمی و وجودی عالم تطبیق می‌کند، از سیاق حدیث و دعا درک می‌کنند، گویند صورت کشف بر دراکه آنان غلبه یافته که با آشنایی کامل و بینشی که به طرز فرمایشات پیشوایان دین دارند، با پذیرشی هر چه بیشتر آن را به جان و دل مورد قبول قرار می‌دهد، کما اینکه اگر به عدم تناسبی از نظر ادبیات عربی در حروف، کلمات، جمله و معانی و سند برخوردند و یا از نظر علمی و گفتار شناسی قانع نشوند، حتماً باز می‌ایستند تا صحیح را از باصطح باز یابند. اینک چون مختصر دقتی در مضامین دعای صباح شود، موج عظیمی از خداشناسی با آوای دلنشینی از فروتنی، خضوع و خشوع و خشیت و دقایق و لطایفی را سوید نسبت به حضرت احدیت و همچنین عرض حاجت و اظهار کوچکی به پیشگاه خداوند متعال به خوبی از آن نمایان است و دانشهای متنوع زمینی، آسمانی، فضایی، دریایی، افاقی، زمینی و ریزه‌کاری‌های اخلاقی محتوای آن را تشکیل می‌دهد که مضامینش همچون انوری، رخشان حاکی از گفتار امام معصوم است...».